

Gezinspolitiek blijkt hapsnapbeleid

Te veel bezuinigingen van het kabinet treffen gezinnen.

Het CDA dat zich graag 'gezinspartij' noemt laat het op dit punt afweten. Van een visie op jonge gezinnen in een vergrijzende samenleving valt weinig te merken.

Door Kees de Hoog

Het CDA heeft zichzelf een aantal jaren geleden uitgeroepen tot de gezinspartij van Nederland. Terecht werd gezegd dat de huishoudens met kinderen meer aandacht van de overheid moesten krijgen. In zijn verkiezingsprogramma's besteedde het CDA ruim aandacht aan de verbetering van de kinderopvang, de verlofregelingen, de buitenschoolse opvang, de mantelzorg, de bestrijding van armoede in gezinnen en de opvoedingsondersteuning.

De formatie van het eerste kabinet Balkenende leidde zelfs tot een noviteit. Voor de eerste keer in de parlementaire geschiedenis kreeg Nederland een eigen bewindsman (Phoa, LPF) voor familie-aangelegenheden. Dit bleek echter van zeer korte duur te zijn. In het kabinet-Balkenende II werd geen nieuwe staatssecretaris Emancipatie en Familie-aangelegenheden benoemd. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (De Geus, CDA) zou voortaan zelf de belangen van de gezinnen gaan behartigen.

Inmiddels blijkt dat het gezinsbeleid van het huidige kabinet alleen nog op papier aanwezig is. Over het paradepaardje van het CDA, de ingewikkelde levens-

loopregeling, is de laatste tijd weinig meer vernomen. Het is begrijpelijk dat de huidige recessie het niet mogelijk maakt dat alle plannen en voornemens kunnen worden uitgevoerd, maar te veel (bezuinigings)maatregelen treffen de gezinnen. Van een samenhangend gezins- of familiebeleid is geen sprake meer.

De vergrijzing wordt gebruikt als de ultieme rechtvaardiging om het begrotingstekort te verkleinen. De premier heeft het bij voortduring over komende generaties, die niet met een hoog begrotingstekort belast mogen worden. Een redenering die niet nieuw is, want sinds Den Uyl wordt door alle kabinetten gezegd dat 'we de broekriem moeten aanhalen voor komende generaties'.

Verontrustend is dat een visie op de inrichting van een verouderende samenleving en de positie daarin van jonge gezinnen vrijwel geheel ontbreekt. Een discussie over een geboortebevorderend beleid, dat in Frankrijk sinds jaar en dag aanwezig is en waarover in Duitsland en de Scandinavische landen wordt gesproken, geldt in politiek Den Haag als een misdrijf. Over het zorgloos, een idee dat binnen feministische kringen is ontstaan en enkele jaren geleden door het CDA is omarmd, wordt gezwegen. Intussen wordt op de ouderenzorg bezuinigd en wordt met geen woord gerept over de noodzakelijke maatregelen om de mantelzorg, de hulp en de zorg die familieleden op basis van vrijwilligheid aan ouderen geven, te versterken.

Opmerkelijk zijn de gedachten over arbeidsplicht voor de bijstandsmoeder met jonge kinderen. Met enige ironie kun je zeggen dat het kabinet de bijstandsmoeder ziet als een soort vrijgestelde die teert op de zak van Va-

dertje Staat. Weinige bijstandsmoeders zullen deze mening onderschrijven. Uit onderzoek blijkt dat de overgrote meerderheid van deze moeders door gezinsomstandigheden (chronisch zieke kinderen, verzorging van eigen ouders) en vooral door het gebrek aan werkgelegenheid en door de hoge kosten van de officiële kinderopvang geen arbeid buitenshuis kunnen verrichten.

Daardoor zijn deze eenoudergezinnen min of meer gedwongen thuis te blijven en in armoede te leven. Niemand treft maatregelen om de toegang tot de arbeidsmarkt voor deze vrouwen te vergemakkelijken (scholing voor moeders, uitbreiding kinderopvang, verbetering verlofregelingen). Sterker nog: op het budget om naar de arbeidsmarkt terug te keren wordt bezuinigd en het aantal Melkertbanen wordt verminderd. Bovendien staat de rijksoverheid zelf niet meer in voor de gevolgen van haar eigen beleid, want de gemeenten krijgen, via de nieuwe wet 'werk en bijstand' de verantwoordelijkheid om aan deze moeders al dan niet een werkplicht op te leggen. Dat zo'n beleid tot willekeur leidt, behoeft geen toelichting.

Vreemd is ook dat onderzoek naar armoede geen enkele consequentie heeft. Het Sociaal en Cultureel Planbureau, een vooraanstaand adviesorgaan van de regering, wijst in de armoedemonitor op de benarde sociale en financiële positie van gezinnen, die langdurig van een uitkering moeten rondkomen. Ook hier zien we dat de rijksoverheid zich terugtrekt en dat de problemen naar de gemeenten toeschuift. Door het krappe budget van de gemeenten zal de extra bijstand, zoals een sport- of bibliotheekkaart voor de kinderen en het vervangen van een kapotte wasmachine, groten-deels verdwijnen. De bestrijding

van armoede in gezinnen heeft onder Balkenende en De Geus geen prioriteit meer.

Opvallend zijn ook de maatregelen over de bekostiging van de pil en de IVF-behandeling. De pil verdwijnt uit het ziekenfondspakket, behalve voor meisjes tot 21 jaar. Naar de gevolgen hiervan is geen onderzoek gedaan. De gedachte is kennelijk dat door die leeftijdsgrens het aantal tienermoeders niet verder zal toenemen. De toename van het aantal jonge moeders heeft echter weinig met de pil te maken, maar alles met de huiselijke en sociale omstandigheden, die verre van ideaal zijn. Maatregelen om via een gerichte voorlichting deze tienerzwangerschappen te voorkomen ontbreken geheel en al.

Ook bij de bezuinigingen over de IVF-behandeling zijn vraagtekens mogelijk. De eerste behandeling moet zelf worden betaald. De tweede en volgende behandelingen blijven in het ziekenfonds. Het zou logischer zijn om de eerste behandeling in het ziekenfondspakket te laten en de volgende behandelingen juist niet. Het stimuleren door de staat om keer op keer deze psychologisch belastende behandeling te ondergaan lijkt mij niet gepast.

Het leek een goede zaak te zijn om het gezinsbeleid een hoge prioriteit toe te kennen. Het huidige hapsnapbeleid, waarbij het alleen om bezuinigingen gaat, toont het failliet aan van het gezinsbeleid van Balkenende II. Dat het CDA de gezinspartij bij uitstek is, blijkt niet meer dan een holle frase.

Dr. Kees de Hoog is bijzonder hoogleraar gezinssociologie en gezinsbeleid. Hij is werkzaam bij de Wageningen Universiteit.